

2019-10-25

Ert dnr:
Ku2019/00550/KO

Sektionen för lokal och regional utveckling
Maria Jacobsson

Kulturdepartementet
10333 STOCKHOLM

Peter Krantz
Stefan Melen
Markus Planmo
Eva Marie Rigne

Demokratis skattkammare - Förslag till en nationell biblioteksstrategi i

Sammanfattning

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har beretts möjlighet att lämna synpunkter på Kungliga bibliotekets (KB) rapport *Demokratis skattkammare. Förslag till en nationell biblioteksstrategi*. Det här är de sammanfattande synpunkterna:

SKL ställer sig bakom den övergripande visionen att bibliotek är för alla, men håller inte fullt ut med om de slutsatser och arbetsområden som KB har identifierat för att nå dit.

SKL saknar tydliga strategiska prioriteringar och förslag som skulle kunna utveckla biblioteksverksamheterna och förslag som kan bidra till att lösa olika utmaningar som den offentliga sektorn står inför generellt, t.ex. kopplade till den demografisk utvecklingen framöver.

SKL menar att många av förslagen i rapporten redan finns inskrivna i bibliotekslagen (2013:801) samt regleringarna via skollagen (2010:800) och att dessa inte behöver förtydligas ytterligare.

Rapporten innehåller en rad förslag som direkt eller indirekt skulle styra folkbiblioteken, skolbiblioteken och den regionala biblioteksverksamheten. Detta menar SKL är oförenligt utifrån den ramlag som bibliotekslagen är och det ansvar som kommuner och regioner har för stora delar av biblioteksverksamheten.

SKL menar att det finns olika sätt att organisera skolbiblioteksverksamheten. Att lägga fokus på bemanning av skolbibliotek riskerar att begränsa möjligheterna för de huvudmännen att organisera verksamheten optimalt.

SKL anser att det behövs en övergripande översyn av den statistik som samlas in idag samt vilka myndigheter som bör ansvara för statistikinsamling och analys för de olika bibliotekstyperna.

SKL ställer sig bakom att staten tar ett större ansvar för bland annat Internationella biblioteket och att det behövs fler studieplatser på området.

SKL anser att samtliga förslag på ambitionshöjningar ska vara fullfinansierade och att finansieringsprincipen ska gälla.

Förbundets ställningstagande

KB har i rapporten *Demokratins skattkammare. Förslag till en nationell biblioteksstrategi* pekat ut visionen "Bibliotek för alla" där målet är "ett demokratiskt samhälle där alla fritt kan ta del av världens samlade litteratur och kunskap för att kunna verka i samhället på egna villkor." För att nå dit har KB identifierat sex arbetsområden och till vilka det finns ett antal slutsatser knutna. De sex områdena är:

- Samhällets öppna rum
- Läsning
- Lärande
- Forskning
- Nationella digitala bibliotekstjänster
- Gemensam infrastruktur

SKL ställer sig bakom den övergripande visionen och den ligger också nära den ändamålsparagraf som finns i bibliotekslagen. Däremot menar SKL att de sex områdena, och framförallt de slutsatser som dras i rapporten, inte fullt ut kommer att bidra till denna övergripande vision.

SKL anser inte heller att rapporten tar hänsyn till de utmaningar som finns kopplade till bland annat demografins utveckling framöver. I rapportens inledning beskrivs bland annat att förändringar av ekonomi och demografi kommer att påverka verksamheten framöver samt att det idag finns ojämlika förutsättningar och resurser för kommunerna, men inget av förslagen i rapporten visar på insatser eller lösningar som väger in dessa utmaningar.

Mycket av det som beskrivs i rapportens slutsatser regleras redan av nuvarande bibliotekslag, men det finns också förslag som indikerar en större detaljstyrning av biblioteksverksamheten. Bibliotekslagen (2013:801) är en ramlag, vilket också uttrycktes i förarbetena för denna lag: "Bibliotekslagen är utformad som en ramlag som anger övergripande principer och riktlinjer för det offentligt finansierade biblioteksväsendet. Lagen ger skyldigheter för det allmänna att ge enskild tillgång till biblioteksverksamhet."¹ I förarbetena finns också resonemang kring den kommunala självstyrelsen där det slås fast att "Landstingen och kommunerna är vidare i hög grad fria att själva utforma hur de vill organisera sin biblioteksverksamhet, så länge minimikraven i bibliotekslagen uppfylls."² SKL avstyrker därmed samtliga förslag på ändringar i bibliotekslagen.

SKL har valt att lämna synpunkter på varje område för sig, men enbart på ett urval av de förslag som har direkt påverkan på kommuner och regioner. SKL har också valt att både lämna synpunkter på de förslag som finns samlade under rubriken "Några slutsatser" i slutet av varje områdesavsnitt samt de förslag som finns insprängda i löptexten. Det är svårt att få en överblick över alla de förslag som rapporten

¹ Regeringens proposition 2012/13:147 Ny bibliotekslag, s.48

² Regeringens proposition 2012/13:147 Ny bibliotekslag, s.52

innehåller, men bara de förslag som finns samlade under "Några slutsatser" är totalt 48. Dessa är väldigt olika formulerade och på olika konkretionsnivå. Några av dem är mer konstateranden, men många av dem är konkreta och detaljerade förslag. Endast ett fåtal av dem har konsekvensbeskrivningar, de flesta saknar beräkningar på vad de skulle kosta att införa och många förslag kräver vidare utredning innan man går vidare med dessa. Vissa förslag i rapporten är därmed inte möjliga att ta ställning till.

Sist i rapporten, i en bilaga, presenteras "sex strategiska reformer". Varför just dessa sex förslag är prioriterade och särskilt strategiska bland alla de förslag som rapporten innehåller förklaras inte. Det förklaras inte heller hur kostnaden är beräknad för dessa reformförslag. SKL menar därför att det inte är möjligt att ta ställning till dessa förslag och har därför valt att inte kommentera dem. Även här menar SKL att regeringen måste tillse att vidare utredning tillkommer innan man går vidare förslagen.

Demokrati

Enligt bibliotekslagen ska kommuner och regioner anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. Vad dessa biblioteksplaner ska innehålla är inte reglerat i lagen. I rapporten finns dock skrivningar som indikerar att detta ska regleras, t.ex. "Det är viktigt att samhället i stort fortsätter att ta vara på, stödjer och satsar på de aktiviteter biblioteken bidrar med. Detta bör synliggöras i de lokala och regionala biblioteksplanerna." (s.7) samt "Biblioteksverksamhet för, av och med barn bör ges ett stort utrymme i de kommunala och regionala biblioteksplanerna." (s.9) SKL tar starkt avstånd från denna typ av detaljerad styrning. Biblioteksplanerna ska givetvis utgå från lagen, men utformning och innehåll behöver utgå från de förutsättningar, behov och mål som finns kommunalt och regionalt.

Några slutsatser ³:

De nationella minoriteternas och urfolket samernas möjligheter att behålla och utveckla sitt språk och sin kultur i Sverige ska främjas.

SKL ställer sig bakom att de nationella minoriteterna och urfolket samernas möjlighet att utveckla sitt språk och sin kultur främjas. Det är dock inte tydligt i rapporten hur staten kan bidra till att stödja kommuner och regioner i detta arbete. Det är inte heller enbart en fråga för biblioteken. Här saknar SKL kopplingar till olika aktuella utredningar t.ex. *Språkcentrum för nationella minoritetsspråk, delrapport* samt Sametingets rapport *Samiskt språkcentrums utvecklingsmöjligheter för att främja fler samiska språk*. Förslaget är därmed inte färdigberett.

Den mångspråkiga biblioteksverksamheten behöver nationellt stöd för att inte vara ojämlig.

SKL ställer sig bakom detta. SKL har vid flera tillfällen tryckt på att Internationella biblioteket bör fortsätta fungera som lånecentral för medier på andra språk än svenska.

³ Rapportens olika avsnitt avslutas med en ruta med förslag, som går under beteckningen "Några slutsatser". Det är dessa slutsatser som avses.

Här skulle också olika digitala resurser utvecklas i samverkan med andra aktörer, t.ex. Världens bibliotek⁴ (en onlinetjänst som idag har e-böcker och ljudböcker på sju språk). Internationella biblioteket skulle också i högre grad kunna tillvarata kompetens på området, som till exempel finns på folkbibliotek som har stora målgrupper med utländsk bakgrund. Men framförallt skulle Internationella biblioteket i ännu större utsträckning än idag kunna tjäna som ett stöd för såväl folk- som skolbibliotek, framförallt när det gäller kompetensutveckling och konsultativt stöd. Internationella biblioteket har en ovärderlig språkkompetens för alla biblioteksenheter som inte själva har denna språkbredd. Internationella biblioteket tar även fram mallar och översätter broschyrer som folk- och skolbibliotek inte själva har möjlighet att ta fram. Det finns också behov av stöd hur man kartlägger vilka språk som talas lokalt och hur folk- och skolbibliotek kan jobba än mer det demokratiska uppdraget i bibliotekslagen för de prioriterade målgrupperna. **SKL anser** därför att Internationella bibliotekets statliga uppdrag skulle kunna förstärkas finansiellt och utvecklas.

Vid en kris eller krigssituation kan rykten, falska nyheter och propaganda mötas av ett biblioteksväsende som har en viktig roll för oberoende informationsförmedling som en del av civilförsvaret.

SKL menar att det viktigt att skilja på krisberedskap som avser fredstida kriser och civilt försvar som avser höjd beredskap och krig. Det civila försvaret avser endast höjd beredskap och krig. Begreppet civilförsvaret är utmönstrat ur svensk lagstiftning - det heter idag civilt försvar.

Inom krisberedskapen har kommunen enligt Lagen om extraordinära händelser (LEH) ett geografiskt områdesansvar och ska verka för att informationen till allmänheten samordnas under en extraordinär händelse i fredstid. Det är kommunen som bestämmer hur detta uppdrag ska lösas. Biblioteken kan ha en roll i detta, men man kan även tänka sig att bibliotekens personal flyttas till kommunens funktion för kriskommunikation. Det handlar dock inte om att förmedla oberoende information - kommunen förmedlar sin eller andra aktörers information. Man kan även tänka sig att kommunen vid en kris använder biblioteken som trygghetspunkter för allmänheten.

Kommunernas uppdrag och ersättning regleras i Överenskommelse om kommunernas krisberedskap 2019-2022⁵ mellan SKL och MSB.

När det gäller civilt försvar så regleras kommunens uppgifter primärt i LEH. Det finns inga uppgifter för kommunen i LEH avseende informationspåverkan och psykologiskt försvar. En överenskommelse finns mellan SKL och MSB om uppgifter och ersättning för perioden 2018-2020. Inte heller denna innehåller några uppgifter som avser informationspåverkan och psykologiskt försvar.

⁴ Världens bibliotek drivs av Biblioteken i Malmö. Tjänsten finansieras av Kulturrådet, som en del av Stärkta biblioteks-satsningarna och Kungliga biblioteket. Tjänsten skapades i ett samarbetsprojekt mellan nationalbiblioteken i Danmark, Norge och Sverige under perioden 2016-2019.

⁵ [Överenskommelse om kommunernas krisberedskap 2019-2022](#)

Regeringen har tillsatt en utredning för att föreslå en ny myndighet om psykologiskt försvar. Det finns i dagsläget ingen tydlig struktur för olika offentliga aktörers arbete med informationspåverkan och psykologiskt försvar.

Rent allmänt kan bibliotekens verksamhet givetvis bidra till bildning och källkritik m.m. som kan bidra till ökad resistens mot informationspåverkan.

För att kunna följa om prioriteringar för barn och unga faktiskt görs och om de får effekt, behöver statistik och andra uppföljningsmetoder utvecklas.

SKL ställer sig bakom förslaget, om det innebär att den eller de myndigheter som staten utser utvecklar statistiken och uppföljningsmetoder i samråd med SKL samt tillsammans med relevanta forskningsinstitutioner. Här bör man också ta tillvara den omfattande kompetens och kunskap som redan finns på området hos de olika regionala biblioteksverksamheterna runt om i Sverige.

Bibliotekens möjligheter att anställa personal med mångspråkig kompetens bör förstärkas genom olika statliga insatser.

Möjligheten att anställa personal med olika kompetens finns redan idag. Det kan dock vara svårt att få tag på personer med rätt kompetens. **Här saknar SKL** ett övergripande resonemang om de kompetensförsörjnings- och rekryteringsutmaningar som finns för offentlig sektor generellt framöver. Vilken typ av statliga insatser som är tänkta att förstärka detta beskrivs inte heller i rapporten och förslaget är därför inte möjligt att ta ställning till.

Samhällets öppna rum

I texten står det att "satsningen på meröppna bibliotek bör vara en offensiv åtgärd, och inte ersätta bemannade bibliotek i besparingssyfte." (s.11) Enligt den offentliga biblioteksstatistiken för 2018 finns det meröppna bibliotek i **114** kommuner.⁶ Det finns ingenting som visar på att detta införs som en besparingsåtgärd. Tvärtom är det en medveten satsning av kommunerna för att invånarna ska få tillgång till delar av biblioteksverksamheten under fler timmar och ses som ett viktigt komplement till de tider då biblioteket är bemannat.

Några slutsatser:

Fler invånare än idag bör kunna använda biblioteken och varje bibliotek bör sätta upp mätbara mål för ett ökat utnyttjande.

SKL ställer sig bakom ambitionen att fler invånare än idag borde kunna använda sig av bibliotekens verksamhet. Många bibliotek arbetar redan idag med att nå och angå fler som inte använder sig av biblioteken idag, inte minst med olika uppsökande verksamheter. Däremot borde det vara en uppgift för den eller de myndigheter som staten utser att i samråd med SKL ta fram relevanta och lätt uppföljningsbara såväl

⁶ Uppgifter från *Bibliotek 2018. Offentligt finansierade bibliotek*, Kungliga biblioteket 2019

kvantitativa som kvalitativa mått för att bland annat kunna följa hur olika insatser kan öka utnyttjandet av bibliotekens verksamhet.

De aktiviteter biblioteken erbjuder bör vara kopplade till bibliotekens kärnuppdrag för kunskaps- och litteraturförmedling.

SKL avstyrker denna snäva och styrande skrivning. Det står dessutom i målkonflikt till ett annat förslag i rapporten, som handlar om att utveckla samarbetet med studieförbund, författare, konstnärer och närliggande organisationer. **SKL anser** att de aktiviteter som biblioteken erbjuder dels bör vara kopplade till bibliotekslagen och dels till de mål som finns för verksamheten kommunalt eller regionalt samt utifrån de lokala behov som finns. Bibliotekens främsta uppgift är att skapa samhällsnytta lokalt, nära medborgarna. Antalet aktiviteter på folkbiblioteken har ökat de senaste åren och är en viktig del av bibliotekens olika uppdrag och verksamhet.

Barns rättigheter och rätten för barn att ta plats i biblioteken ska prioriteras.

SKL anser att det redan finns inskrivet i bibliotekslagen att barn är en prioriterad målgrupp för folkbiblioteken och detta inte behöver förtydligas ytterligare: "8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar." Det innebär bland annat att folkbiblioteken har särskild personal avsatt för denna målgrupp och att nästan 60 % av de aktiviteter som erbjuds vänder sig till just barn och unga (i form av t.ex. bokprat, sagostunder och författarbesök)⁷. Skolbiblioteken är också till för eleverna (enligt 10 §). Det är oklart om KB med denna skrivning menar att även andra bibliotekstyper ska prioritera denna målgrupp.

Biblioteken ska spela en roll för att överbrygga de digitala klyftorna.

SKL menar att detta krav redan finns inskrivet i bibliotekslagen genom formuleringen "Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informations-teknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet." **SKL menar** att något förtydligande i bibliotekslagen inte är nödvändigt. Många bibliotek arbetar dessutom redan aktivt med frågan. I en undersökning som SKL gjorde tillsammans med KB och Digidelnätverket 2017 visade att åtta av tio folkbibliotek erbjöd aktiviteter för att öka den digitala delaktigheten.

Kontinuerlig kompetensutveckling måste genomföras så att bibliotekens personal kan följa den digitala utvecklingen.

SKL menar att det är kommunerna och regionerna som arbetsgivare är ytterst ansvariga för bibliotekspersonalens kompetensutveckling när det gäller skol-, folk- och sjukhusbibliotek. Det är givetvis viktigt att bibliotekens personal får kontinuerlig kompetensutveckling, oavsett område d.v.s. inte bara på digitaliseringsområdet. Regional biblioteksverksamhet har redan som uppdrag att främja samarbete,

⁷ Uppgifter från *Bibliotek 2018. Offentligt finansierade bibliotek*, Kungliga biblioteket 2019

verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller folkbiblioteken. I en rapport som SKL publicerade 2019 kan man se att det bland annat innefattar kompetensutveckling på olika sätt och att denna anpassas utifrån olika lokala och regionala behov⁸.

Bibliotekens samarbete med studieförbund, författare, konstnärer och närliggande organisationer kan vidgas och utvecklas.

SKL anser denna typ av samarbeten redan sker på folkbiblioteken. Exakt i vilken omfattning är dock inte möjligt att veta eftersom uppgifter om vilka samarbeten som folkbiblioteken har inte samlas in av KB i den offentliga statistiken.

Läsning

SKL lämnade i oktober 2018 ett yttrande över Läsdelegationens betänkande Barns och ungas läsning- ett ansvar för hela samhället SOU 2018:57⁹ SKL:s synpunkter i detta yttrande är fortfarande aktuella och SKL avstår därför från att lämna ytterligare synpunkter på detta område.

Lärande

Några slutsatser:

Skolan behöver en utbyggd, välfinansierad och med pedagogiken integrerad skolbiblioteksverksamhet.

Både i skollagen och i förarbetena till lagen står det att det är huvudmannen, alltså den som driver en skola, som avgör hur elevernas tillgång till skolbibliotek ska ordnas. Lösningarna kan skifta utifrån lokala behov och förutsättningar.

SKL framhåller vikten av att ta hänsyn till att skolor har olika förutsättningar och behov. Mer än en fjärdedel av Sveriges grundskolor har färre än 100 elever. För att säkerställa att även små skolor får tillgång till en god biblioteksverksamhet krävs en lagstiftning som möjliggör flexibla lösningar. Förtydligade krav får inte stå i vägen för sådana modeller.

Det är vidare angeläget att framhålla att en ambitionshöjning på området, bland annat när det gäller krav på bemanning och organisering, innebär kostnader för huvudmännen. Även här saknas ett fullgott beredningsunderlag att ta ställning till och **SKL anser** därför att ett sådant förslag måste kompletteras med kostnadsberäkningar. Därefter kan SKL ge sina synpunkter på förslaget.

Det finns behov av att ta fram statistik utöver den som samlas in och publiceras av KB idag, då denna inte ger en med verkligheten, överensstämmande bild av skolbiblioteken. **SKL anser att** ansvaret för statistikinsamlingen med fördel borde kunna

⁸ [Regional biblioteksverksamhet. En del av det regionala utvecklingsansvaret och som stöd för kommunerna](#)

⁹ [SKL:s yttrande över Läsdelegationens betänkande](#)

ligga på den myndighet som har ansvar för skolstatistik i stort, d.v.s. Skolverket. Detta är något som också föreslås i den nya norska biblioteksstrategin.¹⁰

SKL vill även lyfta vikten av att tillvarata digitaliseringens möjligheter när det gäller skolbiblioteksverksamheten. Det kan, utöver ovan nämnda exempel, handla om verktyg/digital teknik som utgör stöd i arbetet med att upptäcka eventuella läs- och skrivsvårigheter tidigt och därmed sätta in stöd tidigt.

Det krävs ökad tillgång till utbildade skolbibliotekarier och bättre samverkan med skolläring och lärare.

Det finns olika sätt att organisera skolbiblioteksverksamhet och dessa kan vara framgångsrika med eller utan fokus på utbildade skolbibliotekarier - till exempel genom samarbete med folkbibliotek men det kan även handla om skolbibliotekarie-stöd på distans eller om att flera skolor delar på skolbibliotekarietjänster. Det är viktigt att synliggöra det kommunerna redan gör. Att lägga fokus på bemanning av skolbibliotek riskerar att begränsa möjligheterna för de huvudmännen att organisera verksamheten optimalt.

När det gäller tillgång till utbildade skolbibliotekarier ser vi att det på många håll finns rekryteringsutmaning, precis som för hela skolverksamheten. Ambitionshöjningar behöver ses i ljuset av dessa utmaningar.

Forskning

SKL ställer sig bakom att alla hinder för öppen tillgång till den offentligt finansierade forskningen måste undanröjas. SKL anser dock att strategins förslag inte är tillräckligt konkreta, tidsatta och resursberäknade. Ansvarsfrågan är inte heller löst. Det är positivt att strategin ser behovet av att inordna specialbiblioteken i en forskningsinfrastruktur. Men poängen måste vara att denna forskningsinfrastruktur inte kan vara begränsad till universitet och högskolor. I strategin glider avsnittet om öppen tillgång över till öppna data. SKL anser att öppen tillgång måste prioriteras, men på sikt bör även tillgången till forskningsdata oavsett om forskningen sker på högskola och universitet eller på region eller kommun vara öppet tillgänglig. En nationell strategi borde konkret lyfta fram vad biblioteken ska göra.

Nationella digitala bibliotekstjänster

I rapporten har KB valt att enbart lyfta nationella digitala bibliotekstjänster och inte titta på digitaliseringens möjligheter ur ett bredare perspektiv. Digitalisering ska förstås som arbetssätt, processer och beteenden som förändras i snabb takt med stöd eller på grund av ny teknik och datadriven utveckling. **SKL saknar** resonemang och förslag kring hur digitaliseringen kan bidra till att utveckla biblioteksområdet.

Fokus i detta avsnitt är att översätta analogt material till digitalt, d.v.s. digitisering istället för digitalisering. Ett arbete som handlar mer om bevarande än om strategisk

¹⁰ [Rom for demokrati og dannelse. Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023](#)

insats och som dessutom är kostsamt och tidskrävande. **SKL anser** att det istället borde vara fokus på att säkerställa att det som produceras idag är digitalt tillgängligt för alla framöver - utan särlösningar. Att materialet finns digitalt innebär inte heller att det är tillgängligt. Här borde fokus vara på hur bibliotekens förmedlande uppdrag fortsatt kan utvecklas så att biblioteket och dess resurser är till för alla.

Det finns ett helt avsnitt om avtalslicenser, men ingenting om detta nämns under "Några slutsatser". Detta trots att det finns flera olika förslag som skulle påverka framförallt kommunerna och som väcker många frågor. Till exempel står det "Biblioteken ska betala upphovsrättsinnehavarna för användning, med respekt för en fungerande marknad. Biblioteken bör ha en egen, samlad förhandlingsorganisation och prismodell före-böcker, ljudböcker, AV-medier och nätbaserade medietjänster." (s. 24) Vad innebär "med respekt för en fungerande marknad"? När det står en "egen, samlad förhandlingsorganisation" innebär det att den ska vara gemensam för samtliga bibliotekstyper? Finns det lagrum som stödjer detta? I förslaget står också "Prismodellen kan innebära en differentiering mellan äldre och nyare material och biblioteksanvändarna kan behöva acceptera en tröghet i utlåningen av de allra nyaste e-böckerna och ljudböckerna." (s. 24) **SKL menar** att en accessbaserad utlåningsmodell, där alla e-böcker är tillgängliga för biblioteken att förvärva direkt när de ges ut, är att föredra. Samt att samma bok kan lånas ut hur många gånger som helst av ett obegränsat antal användare om biblioteket väljer det. **SKL anser** att en differentierad prisbild i relation till litteraturens karaktär och ålder ger goda förutsättningar för en kommersiell marknad att utvecklas ytterligare.

Några slutsatser:

Sverige bör liksom våra nordiska grannar bygga gemensamma nationella digitala bibliotekstjänster anpassade för olika målgrupper.

SKL välkomnar förslagen om olika nationella digitala plattformar. SKL efterfrågar dock en mer utförlig analys av förslagen vad avser konkurrens och möjligheterna till lokalt inflytande över innehåll. Dessutom behöver det klargöras vilka tjänster som avses samt vem som ska ansvara och finansiera detta.

Biblioteken ska vara en del av hela samhällets digitaliseringsstrategi och en av de centrala samhällsinstanser som leder förflyttningen till ett nytt informations- och kunskapssamhälle.

SKL menar att både folk- och skolbibliotek redan bidrar till och kan fortsatt spela en stor roll när det gäller att öka människors digitala kompetens.

Gemensam infrastruktur

Några slutsatser:

Skapa en hållbar och samlad struktur för bibliotekarieprofessionens kontinuerliga kompetensutveckling genom inrättandet av ett oberoende utbildningsinstitut för bibliotekarier.

SKL avstyrker förslaget om att inrätta ett oberoende fortbildningsinstitut för bibliotekarier. Regional biblioteksverksamhet har redan uppdraget när det gäller folkbiblioteken. Den regionala biblioteksverksamheten har god kunskap och överblick över biblioteksverksamheten i var och en av länets kommuner och om vilka varierande utvecklingsbehov som finns.¹¹ **SKL ställer sig dock bakom** en utökad samverkan mellan kommuner, regioner, universitet och högskolor samt KB, Kulturrådet, Skolverket och övriga relevanta myndigheter när det gäller den kontinuerliga kompetensutveckling och som tar hänsyn till de olika bibliotekstypernas olika uppdrag.

En logistiskt modern, effektiv och utvecklad depåverksamhet på nationell nivå behöver övervägas.

SKL ställer sig bakom att det finns en nationell lånecentral/depåverksamhet, som staten ansvarar för och finansierar, precis som idag. **SKL menar** också att det i nuvarande bibliotekslag redan finns inskrivet att det ska finnas en eller flera lånecentraler för en kompletterande informations- och medieförsörjning. Idag har Umeå depåbibliotek och Internationella biblioteket dessa roller. Dessa lånecentraler behöver givetvis organiseras och anpassas efter hand så att invånarna kan låna material oavsett om det lokala biblioteket har materialet själv eller måste fjärrlåna materialet från ett annat bibliotek. Fjärrlånesystemet måste fungera oavsett bibliotekstyp och olika materialtyper (även digitalt).

Den nationella biblioteksmyndigheten behöver ett tydligare uppdrag att stödja hela biblioteksväsendet med infrastruktur, juridik, metadata, kompetens, utveckling, forskningsstöd och förmedling av bidrag.

SKL avstyrker att samtliga uppdrag läggs på en nationell biblioteksmyndighet. **SKL menar att** det istället krävs en bättre samordning och formell samverkan mellan de olika myndigheter som på olika sätt ansvarar för biblioteksfrågor (t.ex. Kulturrådet, KB, Skolverket, MTM och Myndigheten för kulturanalys), för att kunna stötta hela biblioteksväsendet. SKL ser att det finns ett behov, hos framförallt folkbibliotek och regional biblioteksverksamhet, av vissa stödjande funktioner på nationell och/eller statlig nivå, t.ex. förslaget på att det ska finnas möjlighet att ta del av biblioteks-juridisk rådgivning. SKL menar dock att om den statliga nivån ska få ett tydligare uppdrag kring samtliga dessa frågor bör det göras en ordentlig konsekvensanalys.

Det behövs en ökning av antalet studieplatser i biblioteks- och informationsvetenskap. Möjligheter för en ökad kulturell och språklig mångfald i studentgrupperna måste bli bättre.

SKL ställer sig bakom att det behövs fler studieplatser i biblioteks- och informationsvetenskap. Det kommer dock inte att lösa de utmaningar gällande kompetensförsörjning som vi står inför på sikt. Det behöver kunna lösas på olika sätt, något som

¹¹ Regional biblioteksverksamhet. En del av det regionala uppdraget och som stöd för kommunerna, SKL, s. 27

SKL har lyft i arbetet "Sveriges viktigaste jobb"¹² och som handlar om allt från att bredda rekryteringen och använda kompetensen rätt till att förlänga arbetslivet och använda digitaliseringens möjligheter. I KB:s rapport finns inte heller några resonemang kring de allra minsta kommunernas (de som har färre än 10 000 invånare och om utgör nästan en fjärdedel av samtliga kommuner) specifika behov och utmaningar. I dessa kommuner består biblioteksverksamheter ofta av 1-3 årsarbetskrafter.

De statliga riktade anslagen bör förändras i riktning från tillfälliga bidrag till mer generella och fasta anslag för biblioteksutveckling och forskning.

SKL ställer sig bakom att de statliga bidragen blir mer generella. De riktade statsbidragen har ökat kraftigt till antalet de senaste åren. Detta medför en ökad detaljstyrning och administration och det försämrar även kommunernas och regionernas förutsättningar att planera och effektivisera sin verksamhet och ekonomi. SKL har lyft fram problematiken med riktade statsbidrag i en skrivelse till Finansdepartementet¹³. Även Statskontorets rapport *Statens styrning av kommunerna* (2016:24) lyfter detta¹⁴. SKL menar att det därför finns anledning att se över de olika stöd- och bidragssystem som finns kopplat till biblioteksverksamheterna och vara restriktiv när det gäller att föreslå eventuellt nya riktade bidrag.

Den nationella biblioteksmyndigheten bör ges ansvaret för en regelbundet återkommande uppföljning av den nationella biblioteksstrategin, med mätbara mål samt förslag på åtgärder och eventuella reformer.

SKL menar att en regelbundet återkommande uppföljning av strategier är centralt, men det förutsätter också att strategin är väl genomarbetad. När en strategi innefattar flera ansvarsnivåer bör även uppföljningen göras av samtliga nivåer: statlig, regional och kommunal nivå. Annars kan staten enbart följa upp de delar av strategin som staten ansvarar för.

Sveriges Kommuner och Landsting

Anders Knappe
Ordförande

¹² Detta är ett arbete som pågår, men delar av förslagen finns i rapporten [Hur möter vi rekryteringsutmaningen?](#)

¹³ [Skrivelse till Finansdepartementet 2016](#)

¹⁴ <http://www.statskontoret.se/publicerat/publikationer/2016/statens-styrning-av-kommunerna/>

Styrelsen för Sveriges Kommuner och
Landsting
2019-10-25

Reservation från Liberalerna, Styrelsen 2019-10-25

Förslag till nationell biblioteksstrategin, bemanning av skolbibliotek

Liberalerna anser att SKL:s yttrande om den nationella biblioteksstrategin är välarbetad med stor kompetens och kunskap och bifaller den därmed.

Liberalerna vill dock vara tydlig med att ett bemannat skolbibliotek gör skillnad för läsförmåga och kunskapsinhämtning. Liberalerna hade därför gärna sett att SKL varit tydlig med att en strategin borde innehålla en tydlig strävan om att bemanna skolbiblioteket.